

/ Samenwerking kerndoelenteam en advieskring Nederlands zeer geslaagd

'DE ADVIESKRING HEEFT ONS SCHERP GEHOUDEN'

De laatste adviesronde is achter de rug en de conceptkerndoelen Nederlands zijn klaar om opgeleverd te worden. Een goed moment om met Herman Franssen (procesregisseur), Boukje Bruins (voorzitter advieskring) en Margje van der Velden (lerares primair onderwijs en lid kerndoelenteam) terug te blikken op hun samenwerking. 'Al snel bleek dat we behoorlijk op één lijn zaten.'

"De basis is dat leerlingen taalcompetent worden", vat Franssen samen. "We willen nog steeds graag dat leerlingen goed leren lezen, schrijven, spreken, luisteren en gesprekken voeren. In de geactualiseerde kerndoelen kunnen we alleen concreter aangeven wat we daaronder verstaan. Bij de doelen geven we nu een uitwerking: waar gaat het nu om bij het begrijpen van teksten, wat wil je leerlingen zien doen als ze een gesprek voeren? Daar draait het om bij de actualisatie van de kerndoelen."

Franssen heeft veel waardering voor de inzet en het werk dat zowel het kerndoelenteam als de advieskring heeft verricht bij deze complexe opdracht. Van der Velden was lid van het kerndoelenteam en leraar op een primair onderwijs. Ze vertelt: "Het kerndoelenteam heeft bij de eerste adviesronde de karakteristiek en het raamwerk gepresenteerd aan de advieskring. De advieskring heeft hier feedback op gegeven. Vervolgens gebruikte het team het raamwerk als kapstok bij het formuleren van de conceptkerndoelen."

Samenhang

De belangrijkste feedback van de advieskring op de eerste versie van de conceptkerndoelen ging over de wens om de samenhang tussen de domeinen binnen Nederlands en de samenhang tussen Nederlands en andere leergebieden zichtbaarder te maken. "Taalontwikkeling gaat verder dan het leergebied Nederlands", stelt Boukje Bruins, voorzitter van de advieskring Nederlands. "Vanuit die gedachte is veel meer integratie in andere leergebieden mogelijk. Het is lastig om goed op te schrijven hoe je dat dan doet. In de advieskring hebben we uitgebreid gesproken over het dilemma tussen de mate van inkadering en het behouden van voldoende vrijheid voor de eigen invulling door leraren."

Van der Velden: "In de praktijk merken we dat het moeilijk is om verkaveling in de lessen tegen te gaan. We geven vaak losse lesjes, terwijl de verschillende domeinen van taalonderwijs juist heel goed passen bij opdrachten die bij andere vakken aan bod komen. Hoe we die samenhang in de nieuwe kerndoelen op de juiste wijze zouden onderbrengen, vond ik ingewikkeld. Maar tijdens zo'n proces pel je zo'n formulering van een kerndoel steeds verder af. Naarmate we verder kwamen in het proces werd de inhoud steeds helderder, mede dankzij alle feedback van de advieskring. Ik kon me ook steeds beter voorstellen hoe alles in de klas uit zou werken."

HERMAN FRANSSEN
Procesregisseur actualisatie
kerndoelen Nederlands.

BOUKJE BRUINS
Voorzitter van de advieskring,
docent taal aan de Hogeschool KPZ
in Zwolle en bestuurslid van LOPON,
een stichting voor lerarenopleiding.

MARGJE VAN DER VELDEN
Lid kerndoelenteam,
lerares primair onderwijs.

"We willen nog steeds graag dat leerlingen goed leren lezen, schrijven, spreken, luisteren en gesprekken voeren. In de geactualiseerde kerndoelen kunnen we alleen concreter aangeven wat we daaronder verstaan."

Ze verwacht dat het verwezenlijken van samenhang tussen Nederlands en andere leergebieden voor leraren in het voortgezet onderwijs misschien wat lastiger zal zijn, dan voor leraren in het primair onderwijs: "Op primair onderwijs verzorgt een leraar immers (bijna) alle vakken, waardoor het gemakkelijker is om samenhang te creëren."

"Hoe we die samenhang in de nieuwe kerndoelen op de juiste wijze zouden onderbrengen, vond ik ingewikkeld. Maar tijdens zo'n proces pel je zo'n formulering van een kerndoel steeds verder af. Naarmate we verder kwamen in het proces werd de inhoud steeds helderder, mede dankzij alle feedback van de advieskring. Ik kon me ook steeds beter voorstellen hoe alles in de klas uit zou werken."

Leerlijn

Franssen schetst nog een ander wezenlijk dilemma bij het opstellen van de conceptkerndoelen voor Nederlands: "We maken kerndoelen voor het primair onderwijs en de onderbouw van het voortgezet onderwijs. Taalontwikkeling verloopt concentrisch. Steeds komen dezelfde aspecten terug en breiden leerlingen door daar actief mee bezig te zijn hun kennis, inzichten en vaardigheden uit. Daarom kun je niet zeggen 'leer eerst A en dan B en dan C'. Dat is bij rekenen wel het geval, maar bij taal werkt het anders."

Dit dilemma heeft ook zijn uitwerking op het vormgeven van een doorlopende leerlijn van primair- naar voortgezet onderwijs. Bruins: "Ook hier geldt weer dat je goed moet kijken welke terminologie en formulering je gebruikt. Mede daarom hebben we geadviseerd om nog eens goed te checken of bij het formuleren van bepaalde kerndoelen het middel niet per ongeluk het doel wordt."

Samenwerking

Over de samenwerking tussen kerndoelenteam en advieskring is iedereen te spreken. Franssen: "In het begin vonden we het best spannend als we een advies terugkregen. Hoe ver zit je van elkaar af? Al snel bleek dat we behoorlijk op één lijn zaten en dat de advieskring heel constructief meedacht. Als team loop je het risico in een soort fuik te belanden. Met elkaar ben je gefocust op de juiste formulering. Dan denk je het helemaal gevat te hebben, maar dan kijkt een ander er van een afstandje naar en komt toch de vraag op of het voor het veld wel duidelijk genoeg is. De advieskring heeft ons scherp gehouden en bovendien zijn daar zoveel geledingen in vertegenwoordigd, dat een vraagstuk vanuit alle gezichtspunten besproken is."

"In het begin vonden we het best spannend als we een advies terugkregen. Hoe ver zit je van elkaar af? Al snel bleek dat we behoorlijk op één lijn zaten en dat de advieskring heel constructief meedacht."

Bruins denkt dat het verstandig is de kerndoelen van een vorm van toelichting met concrete voorbeelden te voorzien. "Dat was weliswaar al de bedoeling, maar van de leden van de advieskring mag dit wel wat meer nadruk en uitwerking krijgen. De doelzinnen van de conceptkerndoelen zijn voor po en vo hetzelfde, maar er zit natuurlijk wel degelijk een flink niveauverschil tussen. Hoe pak je dat als leraar aan? Wat is je referentie? Als leraar wil je op ideeën worden gebracht. Maar leraren moeten vervolgens niet het gevoel krijgen dat de gegeven voorbeelden de lading volledig dekken. Het vraagt van leraren min of meer een extra zintuig om voortdurend te denken in welke lesonderdelen taal aan bod kan komen." Franssen reageert hierop: "SLO werkt het komende jaar aan deze uitwerkingen. Op basis van de conceptkerndoelen worden voorbeeldmateriaal en handreikingen ontwikkeld."

De nieuwe kerndoelen dragen bij aan beter taalonderwijs, verwachten Van der Velden, Bruins en Franssen. "Er zijn in de conceptversie dan wel méér doelen beschreven dan in de huidige kerndoelen, maar doordat de doelen nu concreter beschreven zijn en meer samenhang vertonen - zowel onderling als met andere vakken - neemt het volume aan lesstof niet toe", benadrukt Van der Velden. "Integendeel, ze bestrijden de overladenheid. Het wordt gemakkelijker om lessen te combineren. De kerndoelen gaan over het wat. Het is aan de school zelf om, passend bij de visie en missie van de school, het hoe te bepalen."

Tipje van de sluier

Het kerndoelenteam Nederlands heeft eerst gewerkt aan een karakteristiek en een raamwerk. In de karakteristiek staat hoe het leergebied Nederlands bijdraagt aan de ontwikkeling van leerlingen en leerlingen voorbereidt op het vervolgonderwijs en hun rol in de samenleving. Het raamwerk structureert de inhoud van het leergebied Nederlands.

Het kerndoelenteam Nederlands onderscheidt in het raamwerk drie domeinen: communicatie (met als subdomeinen taalvaardigheid en interactie), taal (met als subdomeinen taal als systeem en taal & individu en maatschappij) en literatuur (met als subdomeinen literatuur als systeem en literatuur & individu en maatschappij). In de nieuwe vorm bestaat een kerndoel uit een doelzin met daarbij een nadere concretisering (het gaat hierbij om) en eventueel een voorbeeld (te denken valt aan). Daarmee wordt een toelichting aan de leraar geboden. Deze toelichting (het voorbeeld) is geen onderdeel van de formele kerndoelen en valt buiten de wettelijke vast te stellen kerndoelen.

Voorbeeld kerndoel 8

Bronnen verwerken – vo onderbouw

De leerling verwerkt informatie uit verschillende bronnen in een gesproken of geschreven tekst.

Hierbij gaat het om:

- hanteren van een passende lees, kijk- of luisteraanpak bij het zoeken naar informatie in bronnen;
- doelgericht selecteren en vergelijken van bruikbare informatie uit bronnen;
- structureren, parafraseren en samenvatten van informatie met correcte vermelding van gebruikte bronnen;
- formuleren van een gestructureerde tekst op basis van geselecteerde informatie, afgestemd op doel, publiek en context.

Te denken valt aan:

- schrijven van een informatief werkstuk op basis van gelezen, bekeken of beluisterde bronnen;
- houden van een eenvoudig betoog over een actueel thema na het lezen, beluisteren of bekijken van teksten over dit onderwerp;
- maken van een infographic op basis van meerdere onderzochte bronnen.

In havo / vwo 3 valt te denken aan:

- voorbereiden van een presentatie waarbij informatie uit verschillende bronnen vergeleken en geïntegreerd wordt.

Het (enigszins) vergelijkbare kerndoel in de oude vorm was:

De leerlingen leren naar inhoud en vorm teksten te schrijven met verschillende functies, zoals: informeren, instrueren, overtuigen of plezier verschaffen.

Denk mee over de kerndoelen

Kerndoelen beproeven in de onderwijspraktijk
Hoe kijken jij en je collega's aan tegen de conceptkerndoelen? En wat hebben jullie nodig om daar straks mee te gaan werken? Praat en denk hierover mee tijdens het (gratis) landelijk congres 'Actualisatie Kerndoelen' op 10 oktober in Nieuwegein. Kijk voor meer informatie en om je aan te melden op de [website](#) van slo.

Wil je dat jouw school meedoet aan het beproeven van de conceptkerndoelen in de praktijk? Geef je interesse door via: actualisatiebeproeven@slo.nl.

Tekst: Brigitte Bloem

Meer informatie

Meer informatie over de actualisatie van de kerndoelen is te vinden op: www.slo.nl/actualisatie. Per leergebied zijn webplatforms beschikbaar die je op de hoogte houden: www.actualisatiekerndoelen.nl. Je kunt je hier ook aanmelden voor automatische updates.